

ГОВУСТАН

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN

İŞLƏR İDARƏSİNİN

KİTABXANASI

BAKİ — 1990

101. 7000-M

Мәтнин мұәллифи вә тәртибчи:
Чәфәргулу РҮСТӘМОВ.

Фотографлар: *Ј. Шамилов,*
Ф. Фәтәлијев
Ч. Рүстәмов

ГОВУСТАН

Ә кәр Бакыдан Чәнуб рајонларына кедән баш шоссе јолунун 54-чү километриндән саға дөнсәниз гаршынызда бирдән-бирә, нағылларда олдуғу кими, өзүнәмәхсус шаиранә бир мәнзәрә — гәдим тәсвирләрлә зәнкин гајалар мешәси ачылар. Бура Говустан Дөвләт тарихи-бәдии горуғудур.

Говустан горуғу ачыг сәма алтында, мезолитдән [орта даш дөврү] ерамызын орта әсрләринә гәдәрки мұхтәлиф дөврләрә аид тарихи абидәләр музејидир. Археоложи газынтылар Говустанын 10 мин илдән артыг бир дөврдә ибтидаи мөдәнијјәт јаратмыш инсанларын мәскәни олдуғуну кәстәрир.

Говустанда 6 миндән чох гәдим шәкил гејдә алынмыш, 10-дан чох даш, тунч, антик вә орта әсрләрә аид дүшәркә вә јашајыш мәскәнләри тәдгиг едилмиш, 40-а гәдәр тунч дөврү курғаны вә даш дөврү гәбри өјрәнилмишдир.

Говустан гајаүстү тәсвирләри өзүнүн мөвзу зәнкилији, реал чәкилиши вә мұтәнасиблији илә адамы һејран гојур. Гајаүстү тәсвирләрин инкишаф мәрһәләләри шәкилләрин мөвзу мұхтәлифлијиндә, онларын услубунда, сүжетиндә, гурулушу вә дөјүлмә техникасында өзүнү кәстәрир.

Говустан тәсвирләри үчүн әсасән гајалар үзәриндә өндән вә јандан, барелјефин әкси кими, силуети газылмыш гәдим киши

вә гадын шәкилләри сәчијјәвидир. Кишиләр мөһкәм бөдәнли, ири балдырлы олуб, белләриндә кәмәрчин, јај вә охла силаһланмыш һалда тәсвир едилмишләр. Гадын шәкилләриндә дөшләр габарыг, балдырлар ири вә хусусән јоғун верилмишдир. Онлар нәсил давамчылары кими тәсвир едилмишдир.

Говустан гаја рәсмләри вахты илә бу әразидә јашамыш бүтүн һејван нөвләринин — өкүз, кечи, кур, марал, чөјран, донуз, ат, шир, чанавар, ит вә с. тәсвирләриндән ибарәтдир. Бурада балыг, илан, кәртәнкәлә вә һәшәрәт шәкилләри дә гејдә алынмышдыр. Говустанын гәдим шәкилләр коллексијасында һејван шәкилләри әсасән контур хәтлә верилмишдир. Онлар тарихән нә гәдәр гәдимдирсә, бир о гәдәр дә реал вә мұтәнасиб чәкилмишләр.

Говустанын гајаүстү тәсвирләри тәк мөвзу мұхтәлифлији илә дејил, һәмчинин онларын композисијалылығы илә дә зәнкиндир. Гајалар үзәриндә коллектив әмәк, гарғыдан дүзәлдилмиш «Тигрис» типли кәмиләрдә сәфәр, бичин, мұхтәлиф васитәләрлә ов сәһнәләри, дөјүш, јыртычыларын от јејән һејванлара һүчуму вә с. тәсвир едилмишдир.

Говустан гајалары үзәриндәки мәрдлик, дөзүмлүлүк вә коллектив рәгс — «Јаллы» сәһнәси хусусилә диггәти чөлб едир. О,

Мәтнин мұәллифи вә тәртибчи:
Чәфәргулу РҮСТӘМОВ.

Фотографлар: J. Шамилов,
Ф. Фәтәлијев
Ч. Рүстәмов

ГОбУСТАН

Ә кәр Бақыдан Чәнуб районларына кедән баш шоссе јолунун 54-чү километриндән саға дөнсәниз гаршынызда бирдән-бирә, нағылларда олдуғу кими, өзүнәмәхсус шаиранә бир мәнзәрә — гәдим тәсвирләрлә зәнкин гајалар мешәси ачылар. Бура Гобустан Дөвләт тарихи-бәдии горуғудур.

Гобустан горуғу ачыг сәма алтында, мезолитдән [орта даш дөврү] ерамызын орта әсрләринә гәдәрки мүхтәлиф дөврләрә аид тарихи абидәләр музејидир. Археоложи газынтылар Гобустанын 10 мин илдән артыг бир дөврдә ибтидаи мәдәнијјәт јаратмыш инсанларын мәскәни олдуғуну кәстәрир.

Гобустанда 6 миндән чох гәдим шәкил гејдә алынмыш, 10-дан чох даш, тунч, антик вә орта әсрләрә аид дүшәркә вә јашајыш мәскәнләри тәдгиг едилмиш, 40-а гәдәр тунч дөврү курганы вә даш дөврү гәбри өјрәнилмишдир.

Гобустан гајаүстү тәсвирләри өзүнүн мөвзу зәнкинлији, реал чәкилиши вә мүтәнасиблији илә адамы һејран гојур. Гајаүстү тәсвирләрин инкишаф мәрһәләләри шәкилләрин мөвзу мүхтәлифлијиндә, онларын үслубунда, сүжетиндә, гурулушу вә дөјүлмә техникасында өзүнү кәстәрир.

Гобустан тәсвирләри үчүн әсасән гајалар үзәриндә өндән вә јандан, барелјефин әкси кими, силуети газылмыш гәдим киши

вә гадын шәкилләри сәчијјәвидир. Кишиләр мөһкәм бәдәнли, ири балдырлы олуб, белләриндә кәмәрчин, јај вә охла силаһланмыш һалда тәсвир едилмишләр. Гадын шәкилләриндә дөшләр габарыг, балдырлар ири вә хусусән јоғун верилмишдир. Онлар нәсил давамчылары кими тәсвир едилмишдир.

Гобустан гаја рәсмләри вахты илә бу әразидә јашамыш бүтүн һејван нөвләринин — өкүз, кечи, кур, марал, чейран, донуз, ат, шир, чанавар, ит вә с. тәсвирләриндән ибарәтдир. Бурада балыг, илан, кәртәнкәлә вә һәшәрәт шәкилләри дә гејдә алынмышдыр. Гобустанын гәдим шәкилләр коллексијасында һејван шәкилләри әсасән контур хәтлә верилмишдир. Онлар тарихән нә гәдәр гәдимдирсә, бир о гәдәр дә реал вә мүтәнасиб чәкилмишләр.

Гобустанын гајаүстү тәсвирләри тәк мөвзу мүхтәлифлији илә дејил, һәмчинин онларын композисијалылығы илә дә зәнкинди. Гајалар үзәриндә коллектив әмәк, гарғыдан дүзәлдилмиш «Тигрис» типли кәмиләрдә сәфәр, бичин, мүхтәлиф васитәләрлә ов сәһнәләри, дөјүш, јыртычыларын от јејән һејванлара һүчуму вә с. тәсвир едилмишдир.

Гобустан гајалары үзәриндәки мәрдлик, дөзүмлүлүк вә коллектив рәгс — «Јаллы» сәһнәси хусусилә диггәти чәлб едир. О,

бу күн дә Азәрбајчан милли рәғси кими јашајыр. Чох күман ки, «Јаллы» Гобустан-да индијәдәк галмыш вә сәсләндирилмәјә јарарлы гәдим мусиги аләти — «Гавал-даш»-ын сәдалары алтында ифа олунмуш-дур.

Гобустанын ади абидәләриндән I әсрә аид епиграфик рома јазысы хүсусилә диг-гәти чәлб едир. Бу абидә император Доми-сиан дөврүндә илдырым сүр'әтли XII ле-киону сентуријасынын Шәрги Азәрбајчан-да олмасы һаггында мә'лумат верир. Фарс дилиндә јазылмыш башга бир епиграфик абидә XIV әсрә аиддир. О, улу бабалары-мызын јадикары — Гобустан гајаүстү тәс-вирләринин гәдим заманлардан мүгәддәс сајылдығыны көстәрир.

Гобустанда апарылмыш газынтылар заманы күлли мигдарда археоложи мате-риаллар: әмәк аләтләри вә ов силаһлары, бәзәк вә мәишәт әшјалары тапылмышдыр. Даш дөврүнүн әмәк аләтләри әсасән чај дашы, чакмаг вә сүмүкдән һазырланмыш-дыр. Гобустан дүшәркәләринин чакмаг дашы мә'мулаты микролитик характери-лидир. Онлар микролөвһәләр, бычаквари лөвһә вә гәлтәләрдән һазырланмыш гашов-

лар, бизләр, ох учлары вә саирәдән иба-рәтдир. Чај дашындан кобуд доғрајычы вә јонучу аләтләр, сүрткәчләр, дәстәкләр, пәрсәнкләр, зәрб аләтләри, гајалар үзәрин-дә шәкил дөјмәк үчүн аләтләр вә с. дүзәл-дилмишдир. Сүмүкдән һазырланмыш аләт-ләрә сағанағ, биз, ијнә, ох учу дахилдир. Бәзәк әшјаларыны бир учундан дешик ачылмыш балыггулағындан, кичик чај да-шындан вә сүмүкдән, һејван дишиндән вә дашдан дүзәлдилмиш мунчуглар вә бәзәк әшјалары тәшкил едир.

Әлдә едилмиш археоложи материаллар гајаүстү шәкилләрлә бирликдә гәдим го-бустанлыларын һәјат тәрзини, мәдәни сә-вијјәсини, онларын дүнјакөрүшүнү харак-теризә едир.

Гобустан гајаүстү тәсвирләрини илк дә-фә мәшһур археолог, Азәрбајчанын әмәк-дар елм хадими И. М. Чәфәрзәдә тапымыш вә өјрәнмишдир. Гәдим гајаүстү тәсвир-ләрин өјрәнилмәси ишини Гобустан абидә-ләринин археоложи газынтылар јолу илә тәдигатчылары — бу мәтнин мүәллифи вә онун һәјат јолдашы, тарих елмләри намизәди Ф. М. Мурадова давам етдирир-ләр.

ГОБУСТАН

Если свернуть направо на 54 км с головной шоссейной магистрали, ведущей из Баку в южные районы, можно оказаться на территории Гобустанского Государственного историко-художественного заповедника, где перед Вами откроется своеобразная поэтическая и сказочная картина — море скал, среди которых сосредоточены многочисленные наскальные изображения и другие археологические памятники.

Гобустанский заповедник — это археологический музей под открытым небом, где сохранилось большое количество памятников разных эпох — от мезолита (средне-каменный век) до средних веков нашего летоисчисления. В течение более десяти тысяч лет Гобустан был местом обитания человека со своеобразной первобытной культурой, о чем свидетельствуют результаты проводимых археологических раскопок и исследований.

В Гобустане обнаружено более 6 тысяч наскальных рисунков, раскопано и изучено более десяти стоянок людей каменного века, несколько поселений эпохи бронзы, античного средневекового периода, около 40-а курганов, а также захоронения эпохи камня.

Наскальные изображения Гобустана — это памятники первобытного искусства, это культурное наследие наших предков. Они восхищают своим богатым многообразием,

реалистическим исполнением и пропорциональностью форм. Этапы развития наскальных изображений Гобустана хорошо прослеживаются в многообразии тематики рисунков, в их стиле, сюжете, характере построения и технике высекания, а также в напластовании от глубокой древности до последних веков.

Наскальные изображения Гобустана характеризуются, в основном, древними рисунками людей мужского и женского пола, высеченными на скалах силуэтно, как обратный барельеф, анфас и в профиль. Мужчины изображены в набедренных повязках, со стройным телосложением, сильными икрами, вооруженными луком и стрелами. У женщин особо отмечены выступающая грудь и большие бедра. Они изображены, как символ плодородия, как продолжительницы рода человеческого.

Рисунки животных, обитающих в древности в этом районе представлены в Гобустане различными видами. Это — быки, козлы, куланы, олени, газели, свиньи, лошади, львы, волки, собаки и т. д. Имеются изображения рыб, змей, ящеров и даже насекомых. Животные в гобустанской коллекции древних рисунков переданы, в основном, контурными линиями. Чем глубже их датировка, тем они реалистичнее и пропорциональнее.

Богатство гобустанских наскальных изображений заключается не только в раз-

новидности рисунков, но и в их композиционности. На скалах изображены сцены коллективного труда, плавания на лодках типа «Тигрис», построенных из тростника, с солярным знаком на носу, сцены жатвы, охоты разными способами, рыбной ловли, батальные сцены, бой животных, нападения хищников на травоядных и т. д.

Особое внимание привлекают сцены коллективного танца «Яллы» на скалах Гобустана. «Яллы» — это танец мужества, закалки, выносливости, коллективного и ритмичного действия. И ныне он сохраняется в народе, как азербайджанский национальный танец.

«Яллы», вероятно, исполнялся под звуки древнего музыкального инструмента «Гавал чалан даша» (камня-бубна), сохранившегося в Гобустане, на котором можно играть и в наши дни.

Среди уникальных памятников Гобустана имеется и эпиграфический памятник I века н. э. — древнеримская надпись. Она свидетельствует о пребывании Центурия XII молниеносного легиона римлян во время императора Домициана в Восточном Азербайджане. Другой эпиграфический памятник — надпись арабским алфавитом на фарсидском языке относится к XIV веку. Он свидетельствует о том, что творения далеких наших предков — древние рисунки на скалах Гобустана издревле считались священными.

При археологических раскопках в Гобустане найдены многочисленные археологические материалы — орудия труда, пред-

меты украшения, кухонная утварь и др. Орудия труда каменного века изготовлялись, в основном, из кремня, речной гальки и кости. Кремневый инвентарь гобустанских стоянок имеет микролитический облик. К ним относятся сотни микроострий и микропластинки, служившие зубцами составных орудий, скрепки, проколки, наконечники и т. д. на ножевидных пластинках и отщепках. Из речной гальки изготовлены грубобрабатываемые и скребающие орудия, теро-чники, пестики, грузила, отбойники, ретушеры, ударные орудия для выбивания рисунков на скалах и т. д. Встречаются предметы из кости, как оправы составного оружия, проколки, шилья, наконечники стрел. К предметам украшений относятся подвески из ракушек, мелкой речной гальки, кости и зубы животных, каменные бусы и т. д.

Найденный археологический материал вместе с древними наскальными рисунками характеризуют образ жизни, технический и культурный уровень древних гобустанцев, их мировоззрение.

Право первооткрывателя и исследователя гобустанских наскальных изображений принадлежит старейшему археологу, заслуженному деятелю науки Азербайджана И. М. Джафарзаде. Продолжателями работ по изучению древних наскальных изображений гобустанских памятников путем археологических раскопок ныне являются автор данного текста Дж. Н. Рустамов и кандидат исторических наук Ф. М. Мурдова.

GOBUSTAN

The discovery of carved-in-stone pictures in Gobustan can be related to the greatest historical discoveries. These pictures are rather interesting and valuable sources for the study of the history of the mankind. For the first time carved pictures were found in the end of the XIX century by archeologist Savtuola in Spain, in the cave Altamira, which became very famous. Nowadays such relieves have been found in all the continents and represent very rich and interesting „picture gallery“.

On the 54-th km of the highway from Baku to the southern regions the territory of the Gobustan State Reservation begins. It is a fantastic place. Imagine a sea of rocks on which numerous carvings and other archeological monuments have been found.

Gobustan is an open-air archeological museum where a great number of historical monuments of different epochs from mesolithic to the Middle Ages were preserved. These monuments give us information about a peculiar primitive culture. Results of archeological excavations and researches testify that man lived here more than 10000 years ago.

Besides the carvings, which are about 6000 in number, dozens of stands of the Stone Age, settlements and tumuli of the Bronze and Middle Ages were found and researched here.

Carved-in-stone pictures of Gobustan are relics of primitive art and tell about the culture of natives of ancient Gobustan. They enrapture by their rich variety, realistic execution and proportionality of forms. Stages of development of carvings are retraced in the variety of themes, in style of carvings, in the plots, in the technique of carving and also in the bedding of pictures of different periods of time.

Generally, most of Gobustan pictures are silhouettes, bas-reliefs, full faces and profiles of males and females. Males are depicted in loin cloths, they are very slender, with strolgers, armed with bows and arrows. Female figures with protruding breasts and large thighs are symbols of fertility and of continuer of the human race.

In Gobustan we also find a lot of figures of different animals, which inhabited this area in ancient times. Among them bulls, goats, deers, gazelles, hogs, horses, lions, wolves, dogs and others. There are also pictures of fish, snakes, lizards and even insects. All the animal figures in the Gobustan collection are just outlined, but the oldest figures are more realistic and proportionate, than those made later.

The value of Gobustan rock carvings lies not only in their variety, but also in their composition. Thus, we can see on rocks scenes

of collective labour, fishing, battle scenes, fights of animals, beasts of prey attacking herbivore and so on.

Scenes of dancing „Jally“ in Gobustan are special interest. „Jally“ is a dance of courage, of hardiness, of collective and rhythmic action. This dance exists even nowadays, it's one of Azerbaijanian national dances. Probably, this dance was accompanied by sounds of an ancient musical instrument — „Gaval-chalan-dasch“ (stone tambourine), which is preserved in Gobustan and you even can try to play it.

During the excavations of the Stone Age stands, of settlements of the Bronze Age and later periods and of ancient burial grounds archeologists have found numerous objects of a great value. They are tools and weapons made of flint and shingle, various adornments

and utensils, which characterise the mode of life, technical and cultural level of ancient inhabitants of Gobustan, their world outlook.

Among the unique monuments of Gobustan there is an epigraphic monument of the I century — an ancient Latin inscription. It tells about the stay in the eastern Azerbaijan of centurion XII of the Romans legion during the reign of Emperor Domician.

The first discoverer of the Gobustan reliefs was the eldest archeologist, the Honoured Scientist of Azerbaijan Djafarzade I. M. Successors of his work on the study of the ancient carvings and the research of Gobustan monuments by the method of archeological excavations are: the candidate of historical science Muradova F. M. and the scholar of the History Research Institute of the Academy of Sciences of the Azerbaijan Republic Rustamov D. N.

GOBUSTAN

Zu den grossten historischen Erforschungen gehören auch die Entdeckungen von Felsenzeichnungen. Diese stellen die interessantesten und wertvollsten Quellen der Erforschung der Geschichte von der Menschheit dar. Zum erstenmal wurden diese Felsenzeichnungen in Spanien Ende des XIX J. h., in der später sehr berühmten Höhle Altamir, vom Archeologen Sawotula entdeckt. Jetzt wurden solche Felsenzeichnungen auf allen Kontinenten gefunden und insgesamt stellen sie im höchsten Grade grosse und inhaltsteiche „Gemäldegalerie“ dar.

Wenn Sie 54 km weiter von der Bauker Fernverkehrsstrecke nach rechts und dann in der südlichen Richtung einbiegen, gelangen Sie bald zum staatlichen historischen Naturschutzgebiet Gobustan. Vor Ihnen eröffnet sich plötzlich ein sehr eigenartiges, poetisches und märchenhaftes Bild. Sie sehen ein Meer von Felsen, wo sich die meisten Felsenzeichnungen und andere archeologische Denkmäler gesammelt haben.

Gobustan ist ein Archeologisches Museum unter freiem Himmel, in dem eine grosse Menge von historischen Denkmalen verschiedener Epochen vom Mesolithikum — Mittelsteinzeit bis zum Mittelaltertum unserer Zeitrechnung erhalten ist. Das sagt uns über das Leben des Menschen mit seinem eigentümlichen uralten Kultur in Gobustan im Laufe von 10000 Jahren aus. Davon zeugen die Ergebnisse der hier

durchgeführten archeologischen Ausgrabungen und Erforschungen.

In Gobustan sind, ausser den 6 Tausend Felsenzeichnungen, die hier entdeckt wurden, Zehnte von Aufenthaltsorten der Urmenschen der Steinzeit, Siedlungen und Hügelgräber der Bronzezeit, des Antik-Mittelalters ausgegraben und erforscht wurden. Gobustanische Felsenzeichnungen sind Denkmäler der uralten Kunst — das ist das Kulturerbe der Bewohner von Gobustan. Sie bewundern uns mit ihrer Vielfaltigkeit, realistischer Darstellung und Harmonie von Formen. Die Entwicklungsperioden werden gut durch thematische Vielfaltigkeit der Felsenzeichnungen, durch ihren Stil, Syntaktik, Technik der Komposition durch das Meisseln, und auch durch die Aufschichtung der Zeichnungen von den uralten Zeiten bis zu den letzten J. H. veranschaulicht.

Kennzeichnend für Felsenzeichnungen in Gobustan sind Zeichnungen von Männern und Frauen, die en face und im Profil gemeisselt sind. Die Männer tragen Lendentücher, sind schlank, mit gut entwickelten Waden. Sehr oft sind sie Bogen und Pfeil gewaffnet. Die Frauen unterscheiden sich durch die hohe Brust und breite Hüften.

Sie symbolisieren die Fruchtbarkeit. Die Zeichnungen stellen Tiere, die diese Gegend bewohnten, dar. Das sind Stiere, Ziegen, Kulanen, Hirsche, Schweine, Pferde, Löwen, Wöl-

fe, Hunde u. a. Es auch gibt Zeisxnuden vop' Fischen, Scxlangen, Ecdeehsen und von Insekten. Die Felsenzeichnungen der Tiere sind hauptsächlich als Umrisse skizziert. Und je älter diese Zeichnungen sind, desto realistischer und proportioneller sind sie gemeisselt.

Der Reichtum dieser Felsenzeichnungen besteht nicht nur in der Mannigfaltigkeit sondern auch in ihrer Komposition. Auf den Felsen sind Szenen von der gemeinsamen Arbeit, des Bootfahrens, der Ernte, der Jagd, des Fischfanges, Schlachtszenen. Besondere des Kampfes, der Tiere i. a. 2u samkeit locken die Szenen des Gruppentanzes „Jally“. Das ist der Tanz der Mutigkeit, Widerstandskraft, kollektiven rythmischen Handlung. Dieser Tanz existiert auch heute noch als ein nationaler aserbaidshanischer Tanz. Vermutlich wurde er beim Klang eines alten musikalischen Instruments „Gawal-tschalandasch“ (Steintamburin) getanzt, den man auch heute in Gobustan sehen und spielen kann.

Bei den archeologischen Ausgrabungen sind verschiedene archeologische Gegenstände gefunden worden. Das sind Arbeitswerkzeuge und Waiffe aus Stein und Kiesel, verschiedene Schmucksachen und Geschirr.

Das alles charakterisiert das Leben der Urmenschen, ihr technisches und kulturelles Niveau, die Weltanschauung dieser Leute.

Unter diesen Denkmälern gibt es auch ein schriftliches Denkmal — eine altlatainische Schrift. Sie zeugt von dem Aufenthalt der Römer hier in der Zeit der Regierung des Imperators Domizianus im östlichen Aserbaidshan.

J. M. Dshafarsade, einer der ältesten Archeologen von Aserbaidshan, der verdienste Wissenschaftler unserer Republik war der erste, der diese Zeichnungen entdeckte. Seine Erforschungsarbeiten setzen durch Ausgrabungen der Kandidat der Geschichtswissenschaften F. M. Muradowa und der wissenschaftliche Mitarbeiter des Instituts für Geschichte der Akademie der Wissenschaften D. N. Rustamow fort.

GOBUSTAN

Les dessins rupestres peuvent être considérés comme l'une des grandes découvertes historiques. Ils sont des sources très riches et intéressantes pour l'étude de la Préhistoire.

L'archéologue Savtoulou a été le premier à découvrir pour la première fois au monde les dessins rupestres à la fin du XIX siècle en Espagne, dans la grotte d'Altamir. Aujourd'hui, étant révélés à tous les continents, ils représentent, en ensemble, une vaste „galerie de peinture“ assez riche.

Une vue poétique et féérique, un tas de roches avec les dessins rupestres et autres matières archéologiques, s'ouvrira devant vos yeux à 54 km au sud de Bakou. C'est Goboustan — la réserve historique d'Etat.

Goboustan c'est un musée en plein air ou sont conservés plusieurs monuments historiques datant des différentes époques — de l'Age mésolithique jusqu'au Moyen Age et faisant connaître la mode de la vie, aussi bien que la culture primitive de Goboustan au cours de presque dix mille ans. C'est toujours des fouilles archéologiques et de nombreuses recherches qui en témoignent.

Outre les 6 mille dessins, gravés sur les roches, on y a trouvé lors des fouilles et on a étudiées des centaines de cavernes de l'Age de Pierre et les tumulus de l'Age de Bronze, de l'antiquité et du Moyen Age. Les dessins rupestres de Goboustan c'est le monument

d'art primitif, c'est l'héritage culturel des premiers habitants de la région. Ils impressionnent par leur diversité et proportion des formes. Ces étapes de l'évolution des dessins sont étudiées dans la diversité de leur style, sujet, technique.

Parmi la collection de dessins de Goboustan on trouve les figures d'homme et de femme gravées en face et en profile. Les silhouettes élancées des hommes portant des pagennes sont armées des arcs et des flèches et gravées avec des forts mollets. Les femmes sont marquées à part: une gorge saillante et les fesses hanches. Elles sont représentées comme symbole de la fécondité, comme continuatrices du genre humain.

Les dessins des animaux qui habitaient jadis cette région sont représentés par toutes les variétés là sont: boeufs, chèvres, onagres, cerfs, gazelles, sangliers, chevaux sauvages, lions, loups, chiens. Il y a aussi les dessins représentant poissons, serpents, lézards et même des insectes.

Dans la collection de Goboustan les animaux sont marqués, en général, en ligne de contour. Plus les dessins sont anciens, plus ils sont réalistes et proportionnels. La richesse des dessins rupestres de Goboustan consiste, non seulement en variété des dessins, mais aussi en leur composition. Sur les rochers sont représentées les scènes du travail col-

lectif, celles de la navigation en bateaux, de la moisson, de toutes sortes de chasse, de la pêche, les scènes des batailles, les combats des animaux, l'attaque des carnassiers aux herbivores.

Une attention particulière est attirée par des scènes d'une danse collective, „Jally“ — c'est la danse du courage, de la trempe, de l'endurance de l'action rythmique collective, qui se conserve parmi le peuple, comme une danse nationale azerbaïdjanaise. On l'exécutait probablement à l'accompagnement d'un ancien instrument musical „Gaval-tchalandache“ (pierre-tambour) qu'on trouve à Goboustan et dont on peut écouter les sons, même à présent.

Lors des fouilles archéologiques des camps de l'âge de pierre, ceux de l'âge de bronze et des périodes suivantes, ainsi que les anciens enterrements furent découverts un matériel

archéologique varie représentant des outils de travail en pierre, des armes en silex et en galet, des objets d'ornement, poterie qui caractérisent le mode de la vie et le niveau culturel et technique des anciens habitants de Goboustan, ainsi que leur conception du monde.

Parmi les monuments uniques de Goboustan on trouve un monument épigraphique, une inscription latine. Elle témoigne du séjour de la XII-ème légion romaine de l'empereur Domitien.

Les dessins rupestres de Goboustan furent découverts par J. M. Djafarzade, un des plus anciens archéologues de l'Azerbaïdjan, savant émérite. Les continuateurs de ses travaux de recherches sur les dessins rupestres de Goboustan sont F. M. Muradova, licenciée en histoire et D. N. Roustamov, collaborateur scientifique de l'institut de l'histoire de l'Académie des Sciences de l'Azerbaïdjan.

GOBUSTAN

Al torcer a la derecha en el 54 km de la carretera principal que conduce de Bacú a las comarcas del sur se encontrará Ud en el territorio del vedado histórico-artístico estatal de Gobustán, donde se le presentará un panorama único, poético y maravilloso — un mar de rocas y entre ellas — numerosos dibujos rupestres y otros monumentos arqueológicos.

El vedado de Gobustán es un museo arqueológico al aire libre, donde se han conservado muchísimos monumentos de épocas diferentes — de la época mesolítica (período medio de la edad de piedra) hasta la Edad media después de J. C. Durante más de diez mil años Gobustán era un lugar de habitación del hombre con una cultura primitiva peculiar, lo que certifican los resultados de las excavaciones arqueológicas e investigaciones en la región.

En Gobustán fueron descubiertos más de 6 mil dibujos rupestres, fueron excavados y estudiados más de diez estaciones humanas de la edad de piedra, unas cuantas poblaciones de la época de bronce, del período antiguo y medieval, cerca de 40 túmulos, así como inhumaciones de la edad de piedra.

Las imágenes rupestres de Gobustan son monumentos del arte primitivo, representan la herencia cultural de nuestros antepasados. Nos encantan por su rica diversidad, por su ejecución realista y proporcionalidad de for-

mas. Las etapas de desarrollo de la pintura rupestre de Gobustán se observan en la diversidad de temas de los dibujos, en su estilo, forma, carácter de composición u técnica de grabado, así como en las estratificaciones de la remota antigüedad hasta los últimos siglos.

Las imágenes rupestres de Gobustán están representadas generalmente por los dibujos de personas de ambos sexos, grabados en las rocas en contorno, como bajo relieve inverso, de cara y de perfil. Los hombres están grabados en pañuelos sobre las caderas, esbeltos, con pantorrillas fuertes, armados de arcos y flechas. Las mujeres se distinguen por el pecho sobresaliente y caderas anchas. Están representadas como símbolos de fecundidad, como continuadoras del género humano.

Los dibujos de los animales que poblaban esta región en la antigüedad están representados en Gobustan por diferentes especies, entre ellas: toros, cabrones, cuclanes, ciervos, gacelas, cerdos, caballos, leones, lobos, perros etc. Hay imágenes de peces, serpientes, lagartos y aún insectos. Los animales en la colección de dibujos antiguos de Gobustán están grabados principalmente en contorno. Cuanto más avanzada es su fecha, tanto más realistas y proporcionales son.

La riqueza de las imágenes rupestres consiste no sólo en la diversidad de los dibujos, sino también en su composición. En las rocas

están grabadas escenas de trabaco colectivo, navegacion en barcos de cana, semejantes al „Tigris“, con un signo solar en la proa, escenas de cosecha, diversos modos de caza, phsca escenas de batallas, peleas de animales, ataques de los herbivoos los carnivoros etc.

La atención del espectador atrayen las escenas del baile colectivo „Yaly“, grabadas sobre las rocas de Gobustan. „Yaly“ es el baile de hombría, temple, resistencia, accion ritmica comun. Se ha conservado hasta hoy dia como un baile nacional azerbaidzhano.

„Yaly“, por supuesto, se bailaba al son del antiguo instrumento musical „Gaval chálán dash“ (piedra-pandero) que se ha conservado en Gobustan y que se puede tocar en nuestros dias.

Entre los hallazgos únicos de Gobustan hay un monumento epigráfico del siglo I después de J. C.: una inscripcion antigua romana que atestigua la estancia en el Azerbaidzhán Oriental de la Centuria XII — legión violento y rapido de los romanos de la época del emperador Domiciano. Otro monumento epigráfico — inscripcion en la lengua persa en caracteres arabes — data del siglo XIV. Es un testimonio de que las obras de nuestros lejanos antepasados, los antiguos dibujos sobre las-rocas de Gobustan, antano se consideraban sagradas.

Durante las excavaciones arqueológicas en Gobustán fue hallado un rico material arqueológico: instrumentos de trabajo, adornos, utensilios de cocina etc. Los instrumentos de

trabajo de la edad de piedra se hacían, generalmente, de sílice, guiya de río y huesos. Las herramientas de sílice de los yacimientos de Gobustan tienen el aspecto microlítico. Comprendén centenas de microfílos y microchapas que servían de dientes para los instrumentos compuestos, raspadores, punzones, puntas etc. Sobre placas en forma de cuchillo y astillas de piedra. De la guiya de río se hacían instrumentos bastos de corte y raspadura, trituradores, machacas, plomos de pesca, instrumentos de arranque, retocadores, instrumentos de percusion para tallar dibujos sobre las rocas etc. Se encuentran también prendas de hueso: monturas de armas computas, punzones, lenzas, puntas de flechas. Los adornos comprenden pendientes de conchas, de guiya menuda de río, huesos y dientes de animales, collares de piedra etc.

El material arqueológico hallado junto con los dibujos rupestres caracteriza el marco de vida, el nivel técnico y cultural de los antiguos habitantes de Gobustan, su concepción del mundo.

El título de descubridor y primer investigador de la pintura rupestre de Gobustán pertenece a I. M. Dzhaferzadé, arqueólogo anciano, personalidad emerita de las ciencias. Continuaron el estudio de los antiguos dibujos rupestres y de los monumentos de Gobustán por medio de excavaciones arqueológicas Dzh. N. Rustamov, autor del texto presente, y su esposa F. M. Muradova, candidata a doctor en ciencias historicas.

1
Гобустан һәмишә беләчә гонаг-гаралы олур.
Туристы в Гобустане
Tourists in Gobustan
Touristen in Gobustan
Touristes a Goboustan
Turistas en Gobustan

2
«Амазонка»...
Туристы перед пещерой «Ана-зага»
Tourists in front of 'Ana-zaga' cave
Touristen vor der Hohle 'Ana-Saga'
Touristes devant la caverne 'Ana-zaga'
Turistas ante la cueva 'Ana-zaga'

3
Кимәсә сейрәнкаһ олмага дәрәр
Вид одной скалы
View of a rock
Blick auf einen Fels
Vue d'un rocher
Vista de una roca

4
«Араба дашы»...
Из причудливых камней Гобустана «Араба дашы»
(постояльный камень)
«Araba-dashy» («Inn-stone») — one of the whimsical stones in Gobustan
Ein wunderlicher Stein Gubustans. «Arabadaschy» (Herdersstein)
Des pierres dizarres de Goboustan «Araba dachy»
Una de las piedras de forma rara de Gobustan «Araba dashy» (piedra de posada)

5
Бу дашын башындан мин илләрин говғасы кечио
Причудливый камень в Гобустане
A whimsical stone in Gobustan
Ein wunderlicher Stein in Gobustan
Pierre dizarre a Goboustan
Piedra de forma rara en Gobustan

6
Гну [ортада] вә кечи тәсвирләри
Изображения коз. В центре антилопа гну, с волнообразными рогами.
Pictures of goats. In the centre a gnu antelope with wavy horns
Abbildung von Ziegen. In der Mitte: wellenhörnige Antilope Gnu
Images des chevres. L'antilope. Gnou aux cornes ondulles au centre
Imágenes de cabras. En el centro — antilope gnú con cuernos ondulados

7
Кечиләр вә јүјәнли ат шәјли
Изображение коз и лошади в уздечке.
Picture of goats and a bridled horse
Abbildung von Ziegen und eines Pferdes in Zaum
Image des chevres et du cheval a bride
Imágenes de cabras y de un caballo embriado

8
Күләјин әл изләри...
Причудливый камень Гобустана

A whimsical stone of Gobustan
Ein wunderlicher Stein Gobustans
Pierre bizarre a Goboustan
Piedra de forma rara en Gobustan

9
Бәдәни дөймә нахышла бәзәнмиш гадын тәсвири
Изображение женщины с татуировкой
Picture of a woman with tattoo
Abbildung einer Tatowierten Frau
Image d'une femme a tatouage
Imagen de una mujer tatuada

10
«Једди көзәл»...
Изображения древних женщин «Семь красавиц».
«The seven beauties» — pictures of ancient women
Abbildung von Frauen aus der uralten Zeit. «Sieden
Schönheiten».
Images des femmes de léantiquite «Sept Belles».
«Las siete bellas» — imagenes de mujeres antiguas

11
Итлә габан ову
Сцена охоты на кабана с собакой
Chase after a wild-boar with a hound
Szene einer Wildschveinjagd mit einem Hund
Scène de la chasse à chien au sanglier
Escena de caza de un jabalí cоonn perro

12
«Тигрис» типли гәдим кәмиләр
Изображение лодок типа «Тигрис».
Picture of «Tigris» tyre boats
Abbildung von Booten des Tgris-Typs
Image des bateaux du type «Tigris»
Imágenes de botes de la especiedel «Tigris».

13
Гобустанын ән гәдим инсан тәсвирләри
Древнейшие изображения людей в Гобустане.
Most ancient pictures of people in Gobustan
Uralte Menschenbilder in Gobustan
Images des hommes dé léage de pierre a Goboustan
Jmagenes de hombres mas antiguas de Gobustan

14
Гобустан ефликси
Причудливый камень в виде человеческой головы.
A whimsical stone in the shape of a human head
Ein wunderlicher Stein von der Form eines Menschen-
kopfes
Pierre dizarre en forme d'une tete dôhomme
Piedra rara en forma de cadeza humana
Image d'une femme a tatouage

15
Дашларын «Јаллы» јаддашы [мезолит дәврү]
Сцена коллективного танца «Јаллы». Эпоха мезолита.
The «Yally» collective dance. The Mezolythic Age
Szene des Gruppentanzes «Jally» aus der Zeit des Meso-
lithikums
Scene de la danse collective «Jally» de l'époque du
mesolithe
Escena del baile colectivo «Yally» de la época mesolitica

16
Јазылы тәпә
Вид участка Јазылытепе. Камни с наскальными изобра-
жениями
View of Yazyltepe area. Cliffs with pictures
Blick auf die Landschaft «Jasyly tepe» mit Felszeichnun-
gen
Vue sur Yazyltyépé. Pierres à peintures rupestres
Vista de la zona «Yazyltepe». Piedras con pintura rupestre

17
Кәми... вә һејван шәкилләри [антик дәвр]
Рисунки лодок и животных античного периода
Pictures of boats and animals of antique period

Abbildungen von Booten und Tieren aus der antiken Zeit
Peintures des bateaux et d'animaux de la periode antique
Didujos de botes y animales de la edad antigua

18
Гәдим мусиги аләти — «Ғавалдаш»
Древний музыкальный инструмент — «камень-бубен»
(«Ғавал чалан даш»)
«The tambourine stone» («Gaval Chalan Dash») — an
ancient musical instrument
Uralter Musikinstrument «Gawal tschalan dasch» (Schel-
lentrommelstein)
Instrument de mosique antique «pierre-tambour de bas-
que» (Gaval tchalan dache)
Instrumento musical antiguo — «piedra-pandero» («Ga-
val chalan dash»)

19
Әсрләрин јадикары
Вид скалы на фоне моря
A cliff standing out against the sea
Blick auf einen Fels mit dem Meer im Hintergrund
Vue du rocher sur le fond de la mer
Vista de una roca en el fondo del mar

20
Маралларын севки сәһнәси
Олени
Deers
Hirsche
Cerfs
Giervos

21
Өкүз тәсвири
Древний пасущийся бык и позднее его подражание
An ancient grazing dull and its later imitation

Uralte Abbildung eines weidenden Ochsen und spatere
Nachbildungen
Taureau au pâturage de léage de pierre et son imitation
posterieure
Toro antiguo paciendо hierda y su imitaci6n posterior

22
Шир
Изображение львов
Picture of lions
Abbildung von Lowen
Image des lions
Imágenes de leones

23
«Гобустан мәтбәхи»
Древние чашечные углубления — «Гобустанская
кухня»
«Gobustan kitchen» — ancient cup-like hollows
Alte schalenförmige Vertiefungen — «die Küche von
Gobustan»
Anfractuosités anciennes — «Cuisine de Goboustan»
Hoyos poculiformes antiguos — «Cocina de Gobustán»

24
Ибтидан өкүзләр
Изображения древних быков
Picture of ancient bulls
Abbildung von uralten Ochsen
Images des taureaux antiques
Imágenes de toros antiguos

25
Марал
Олень
Deer
Ein Hirsch
Cerv
Ciervo

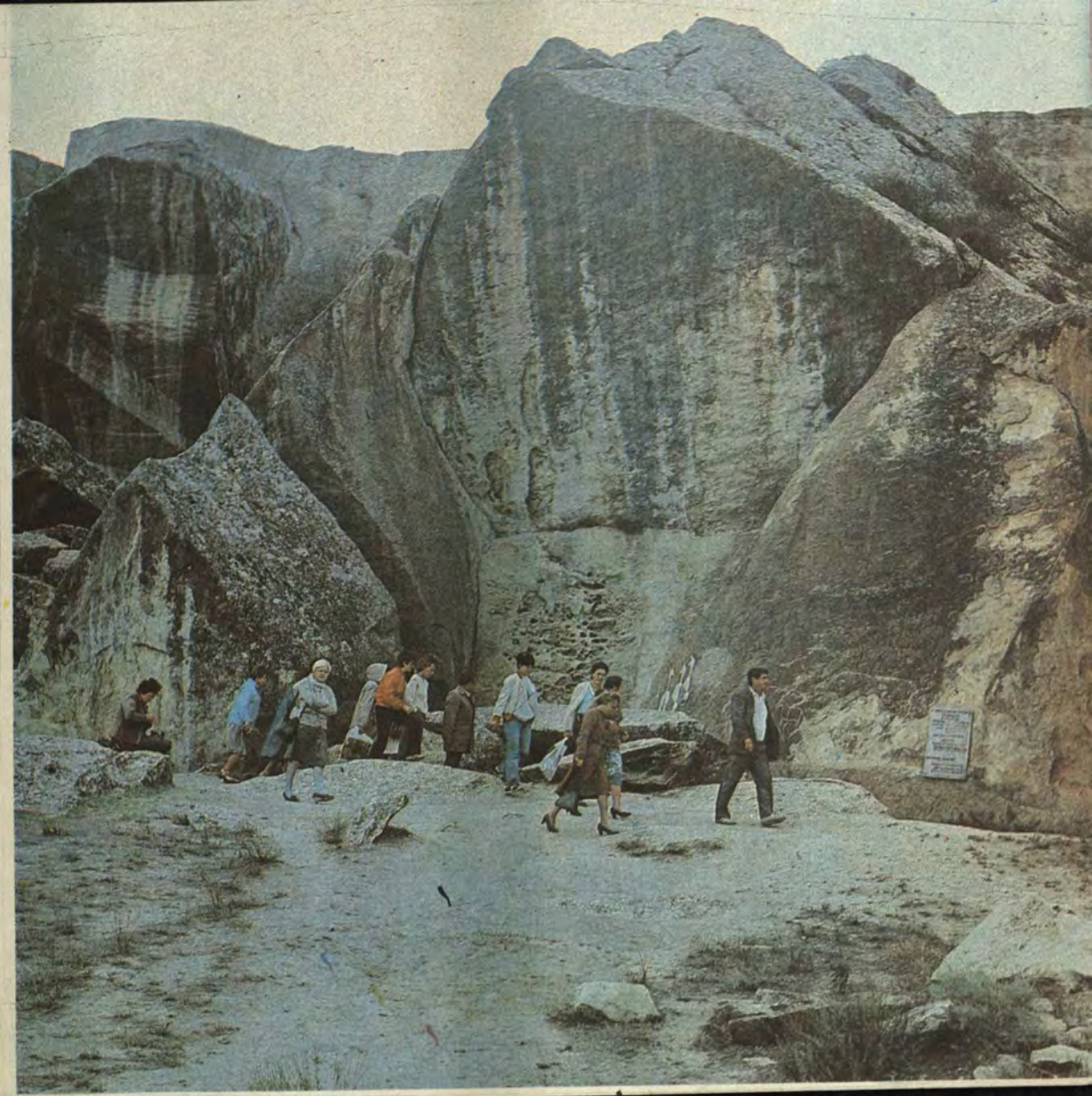
AZORBAYCAN RESPUBLIKASI PREZIDENTININ
İŞLƏR İDARƏSİNİN
KİTABXANASI

- 26
Балыг
Изображение рыбы в Гобустане
Picture of a fish in Gobustan
Abbildung eines Fisches in Gobustan
Image du poisson a Goboustan
Imagen de un pez en Gobustán
- 27
Орта эсрлэрин даш дили — дамгалар
Тамга и рисунки коз
Tamga (brand) and pictures of goats
Tamga (Personalsignum) und Abbildungen von Ziegen
Támga et peintures des chevres
Tamgá (marca propia) y dibujos de cabras
- 28
Орта эсрлэрин даш дили — дамгалар
Тамга и животные
Tamgas and animals
Tamgas (Personalsigna) und Abbildungen von Tieren
Tamgas et les animaux
Tamgáes y animales
- 29
Кечи вэ чэпиш тэсвирлэри
Изображение коз и козлёнка
Picture of goats and a kid
Abbildung von Ziegen und eines Zickleins
Image des chevres et chevreau
Imágenes de cabras y de un cabrito
- 30
Ештијатлы олун!
Изображение фаланги
Picture of a phalanx
Abbildung einer Walzenspinne
Image de la phalange
Imágen de un falangio
- 31
Кечи вэ чэпиш тэсвирлэри
Изображение коз и козлёнка
Large pictures of goats
Große Abbildungen von Ziegen
Images des chevres au gros plan
Grandes imágenes de cabras
- 32
Гэбрүсгү сәндүгә [XV әср]
Надгробный камень XV века
A gravestone of the XV century
Grabstein aus dem 15. Jahrhundert
Tombe du XV siècle
Losa del siglo XV
- 33
Сүвари габан овунда
Сцена охоты на кабана, всадника с саблей
A rider with a sabre hunting a wild-boar
Szene «Reiter mit den Säbel jagt ein Wildschwein»
Scene de la chasse au sanglier et d'un cavalier au sabre
- 34
Гәдим Рома китабәси
Древнеримская надпись на латинском языке
An ancient inscription in Latin
Altrömische Inschrift in lateinischer Sprache
Inscription en latin
Inscripción antigua romana en latino
- 35
Эмәк аләтлэри [ча] дашындан]
Орудия труда из речной гальки
Tools made out of river pebbles
Arbeitsinstrumente aus Flubgeröll
- Instruments de travail en galet fluviatile
Utiles de guijárro de río
- 36
Гуш тэсвири
Изображение птицы
Picture of a bird
Abbildung eines Vogels
Image d'un oiseau
Didujo de un pájaro
- 37
Үзәриндә тунч дөвр шәкилләри одан даш
Камень с рисунками людей и животных эпохи бронзы
A cliff with pictures of people and animals of the Bronze Age
Stein mit Zeichnungen von Menschen und Tieren aus Bronzezeit
Pierre a peintures des hommes et d animaux de lépoque de bronze
Roca con dibujios de hombres y animales de la edad de bronce
- 38
Даш дөврү гәбирләриндән тапылан әшјалар [Фируз дүшәркәси]
Из археологических материалов захоронения на стоянке «Фируз».
Some archeological materials from the burial at «Firuz» settlement
Archäologische Funde aus der Grabstätte in Lager «Firuz
Des matériaux archéologiques concernant des inhumations dans le camp de «Firouz»
Algunos materiales arqueológicos del entierro de la estación «Firuz»
- 39
Даш дөврүнүн јадикарлары
Археологические материалы каменного века в Гобустане
- Archeological materials of the Stone Age from Gobustan
Archäologische Funde aus Steinzeit in Gobustan
Materiaux archeologiques datant de l'âge de pierre a Goboustan
Materiales arqueológicos de la edad de piedra en Gobustán
- 40
Гарачы карвансарайы јанында су гујусу
Водяной колодец у каравансарая «Гарачи» в Гобустане
A water well at «Garachi» caravanserai
Wasserbrunnen am Karawanserei «Garatschi» in Gobustan
Puits d'eau aupres bu caravan serail «Garatchi» a Goboustan
Pozo de agua cerca del «Garachi» caravensaray en Gobustan
- 41
Су габы [илк орта эсрләр]
Глиняный сосуд раннего средневековья
An earthen jug of the early Middle Age
Tonkrug aus dem fruhreren Mittelalter
Vase de terre du moyen âge
Jarro de barro del principio del medioevo
- 42
Кәртәнкәлә
Изображение ящерицы
Picture of a lizard
Abbildung einer Eidechse
Image du lézard
Didujo de un lagartó

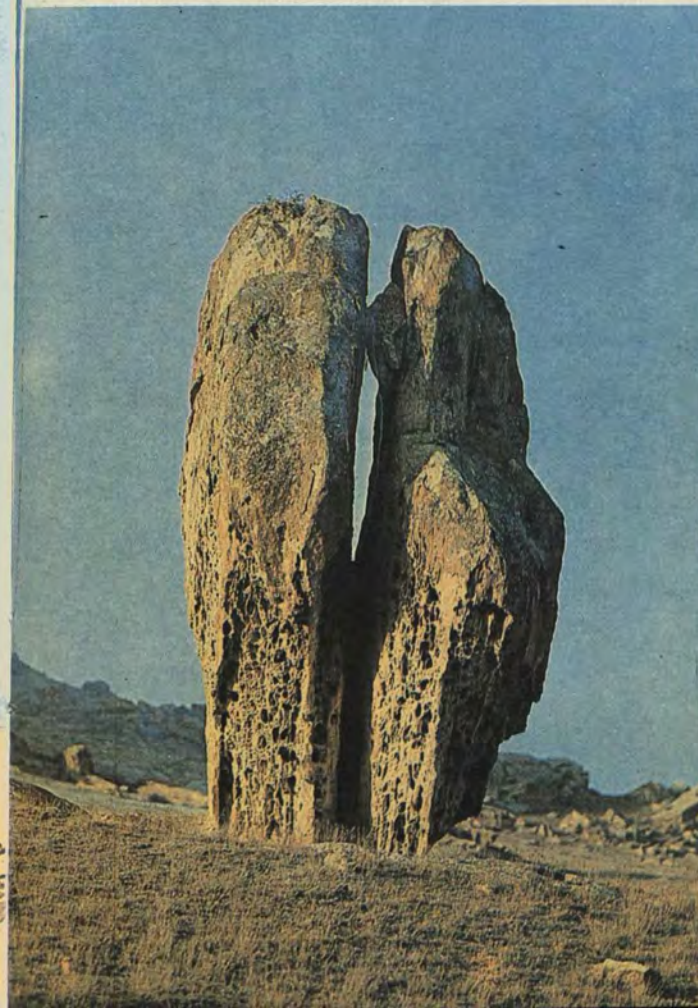
1

2

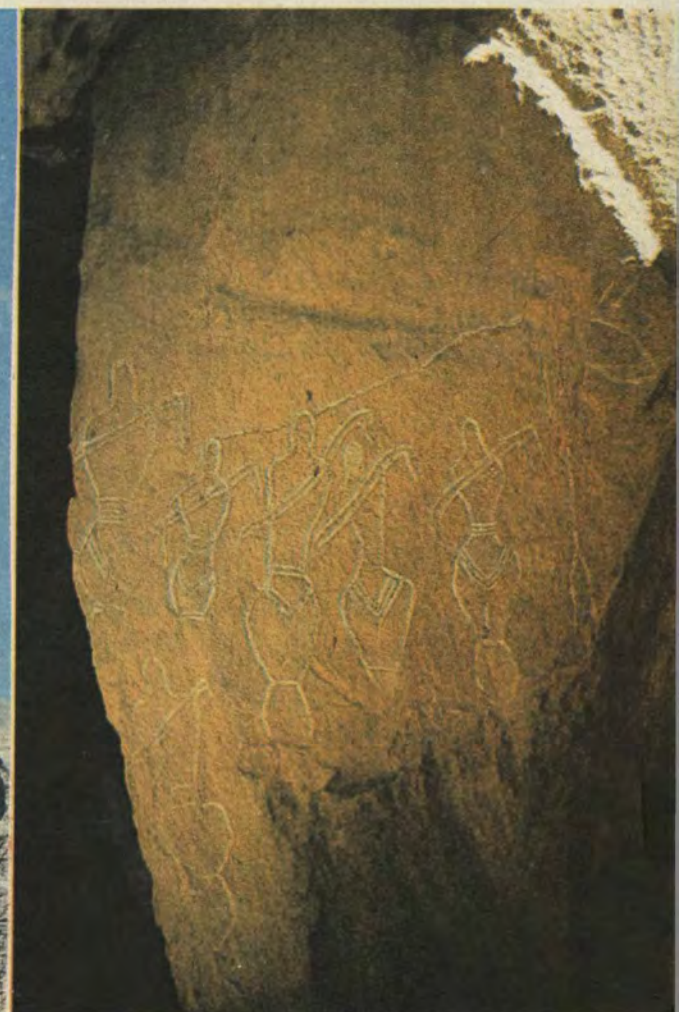
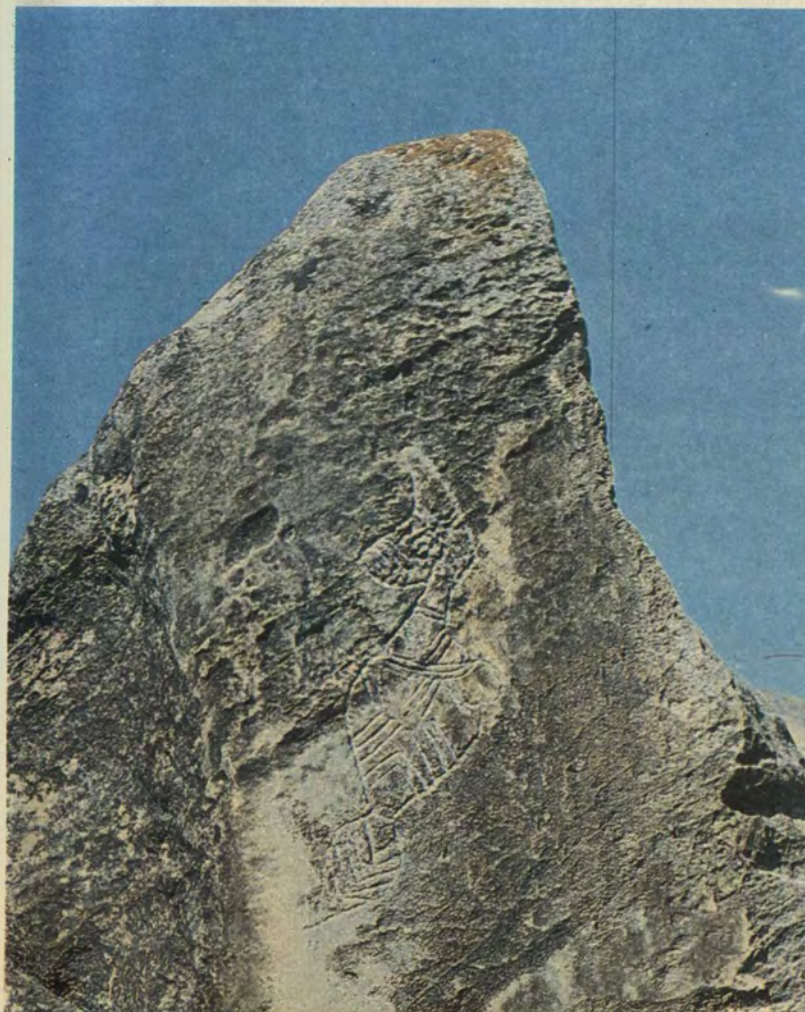
3

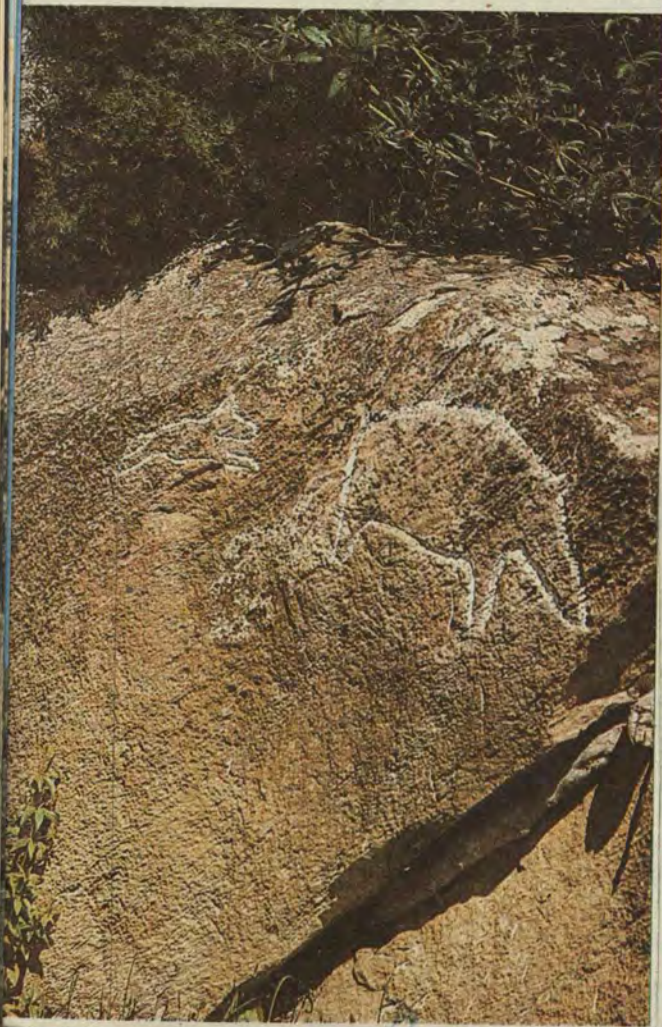
4—5

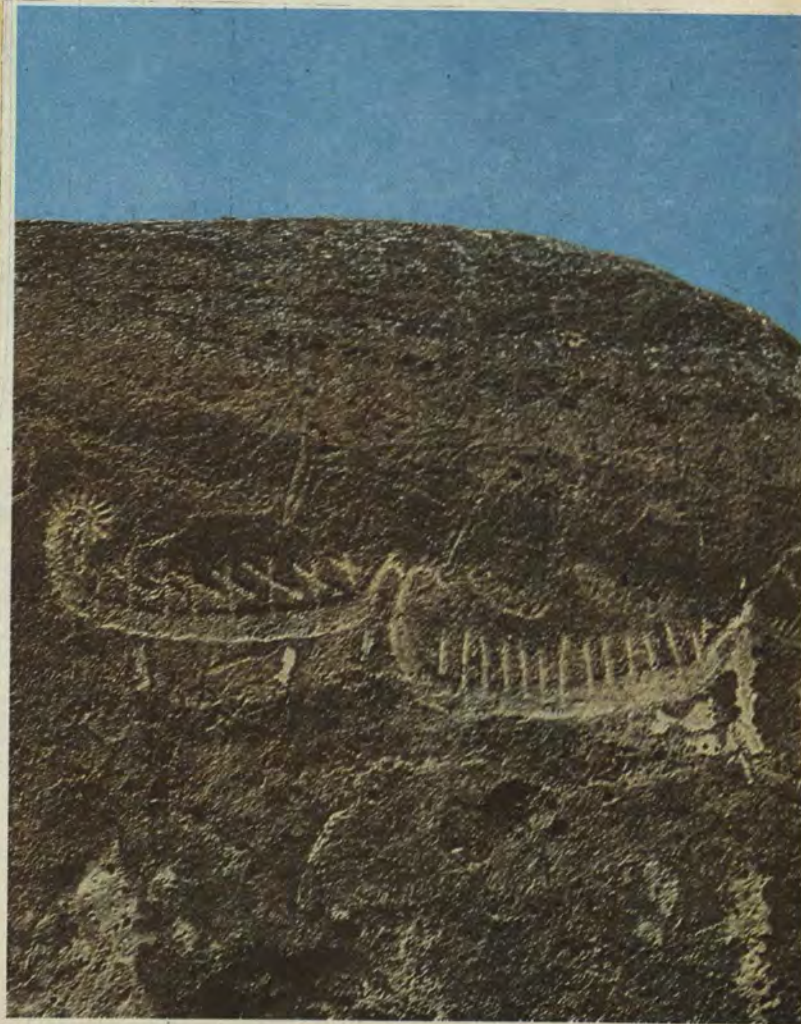

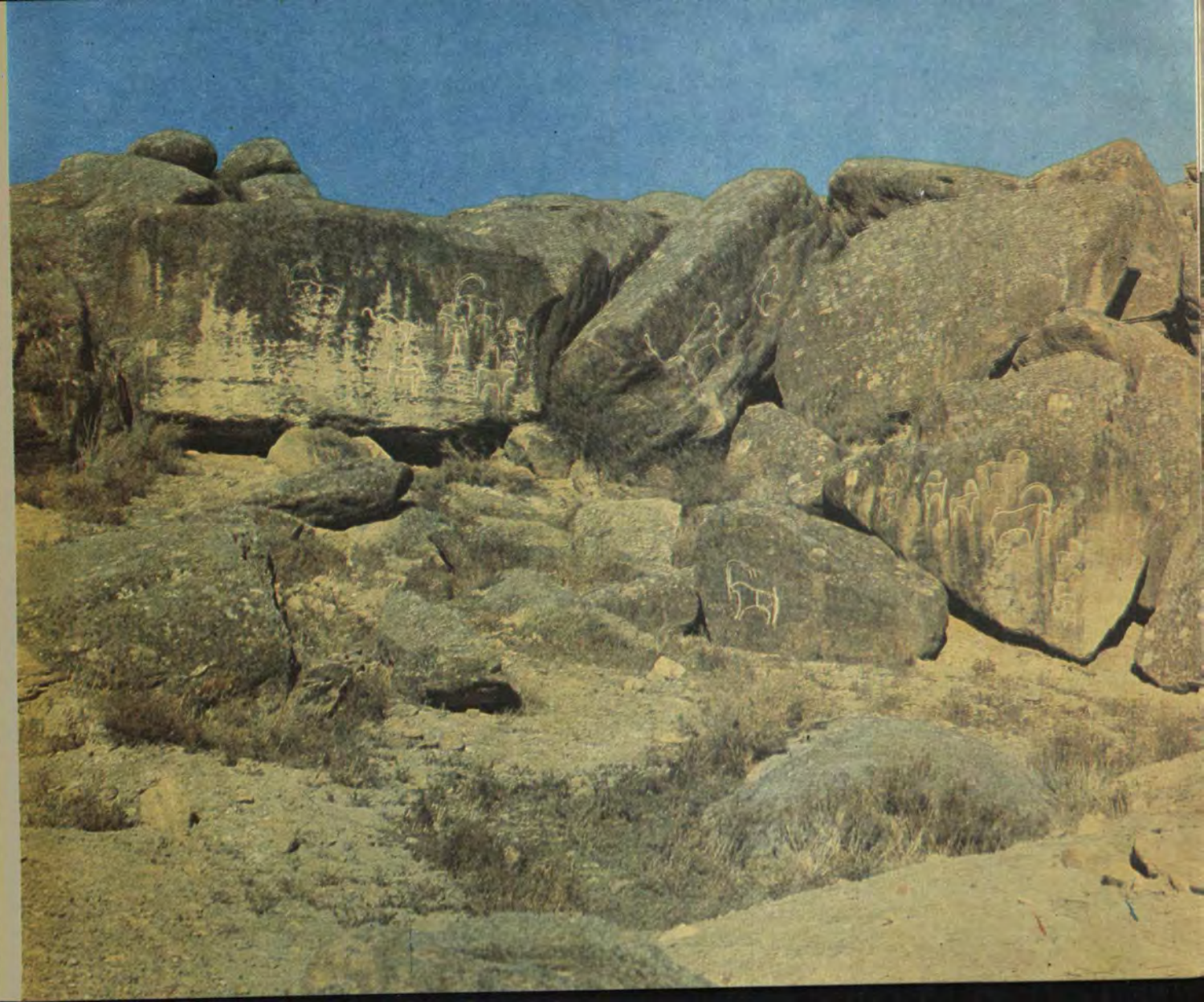
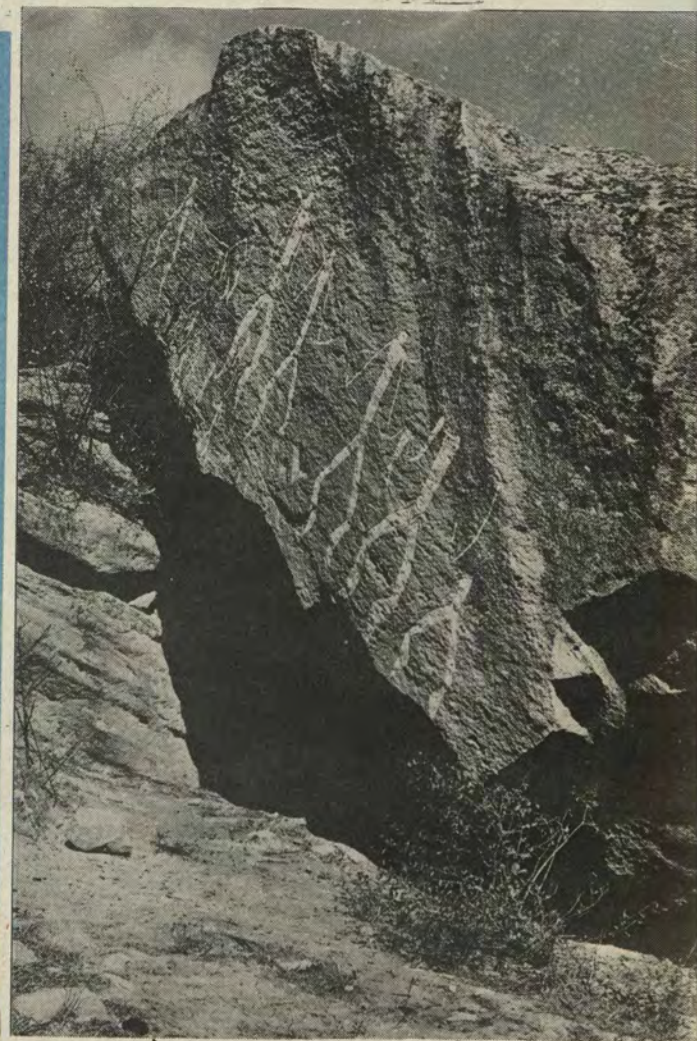

11-12.

13

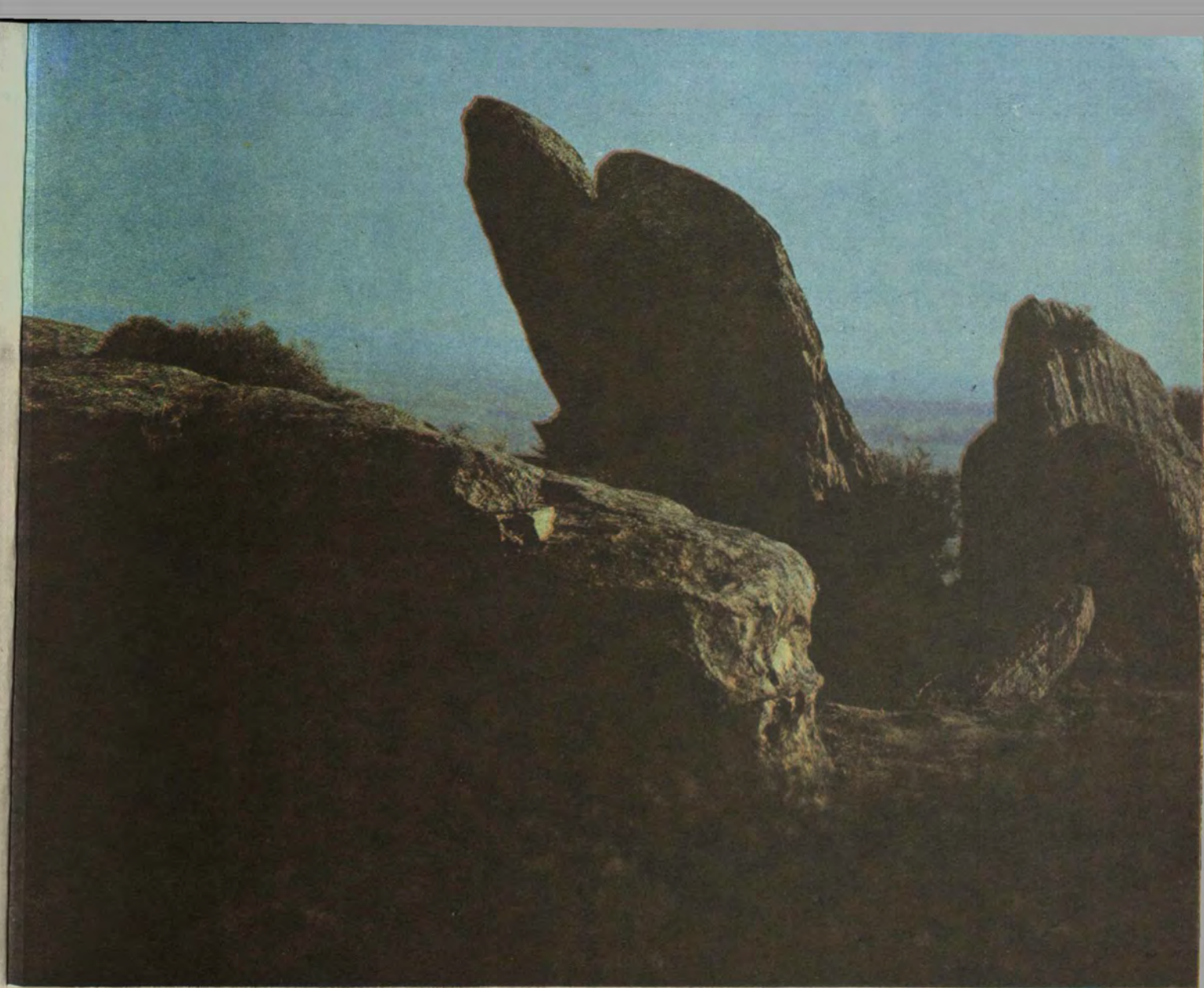

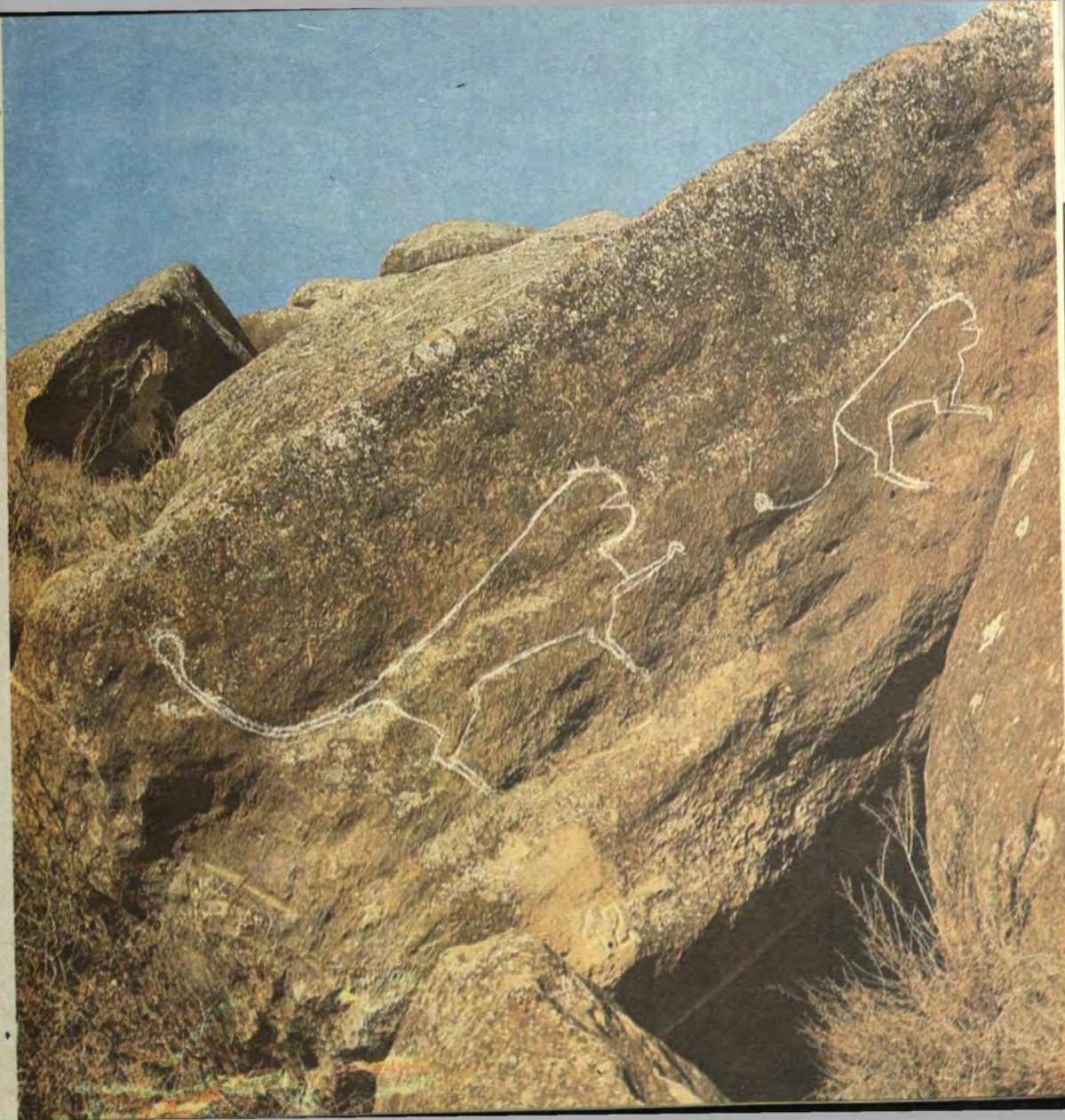
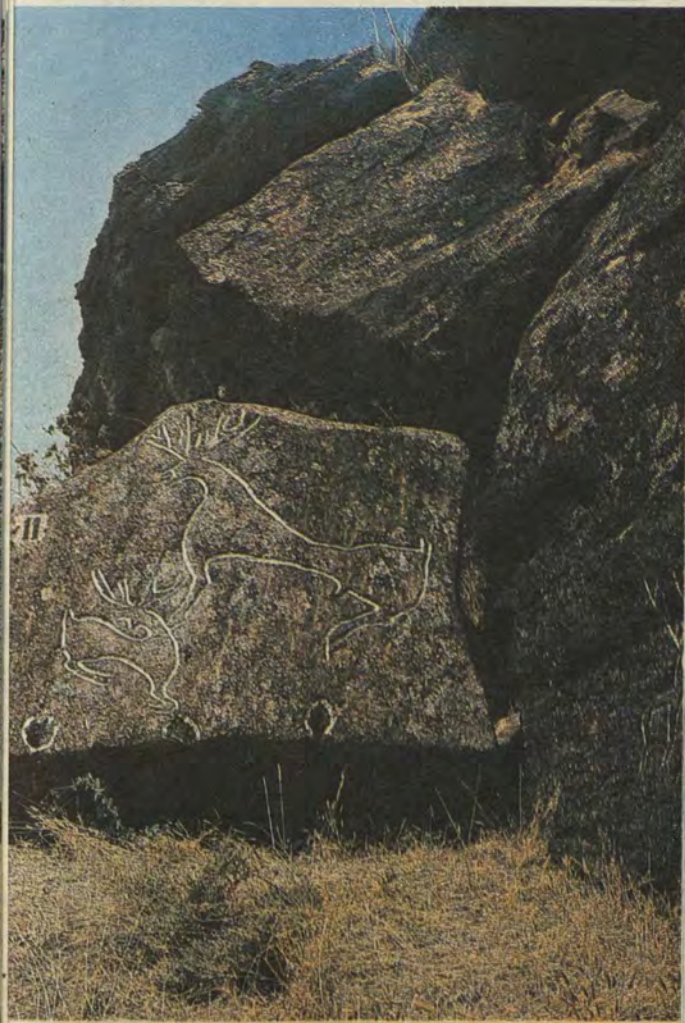

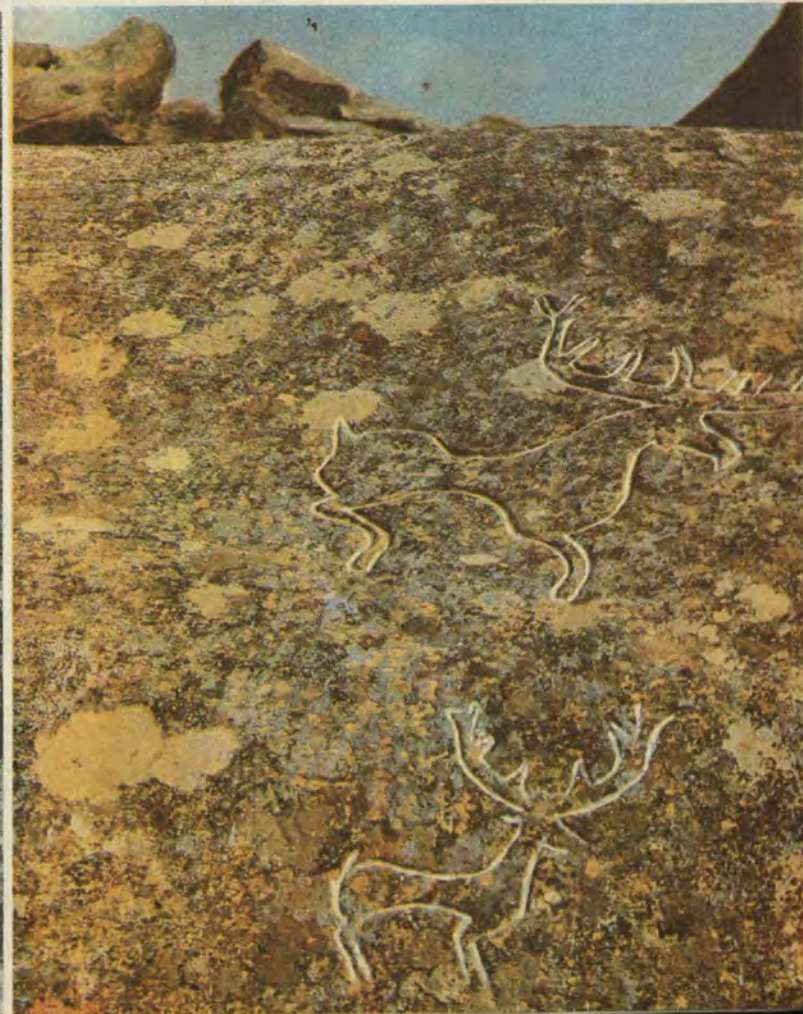
19

17

18

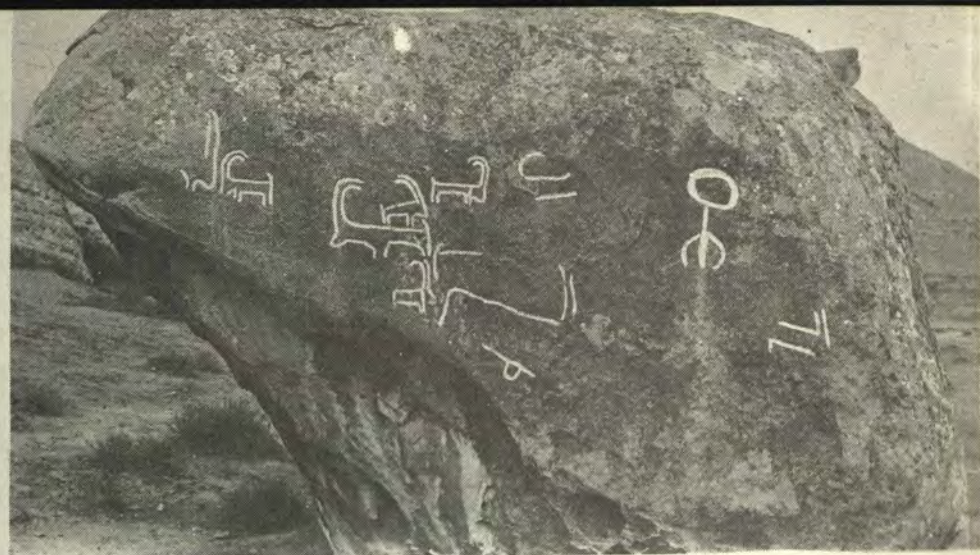

27

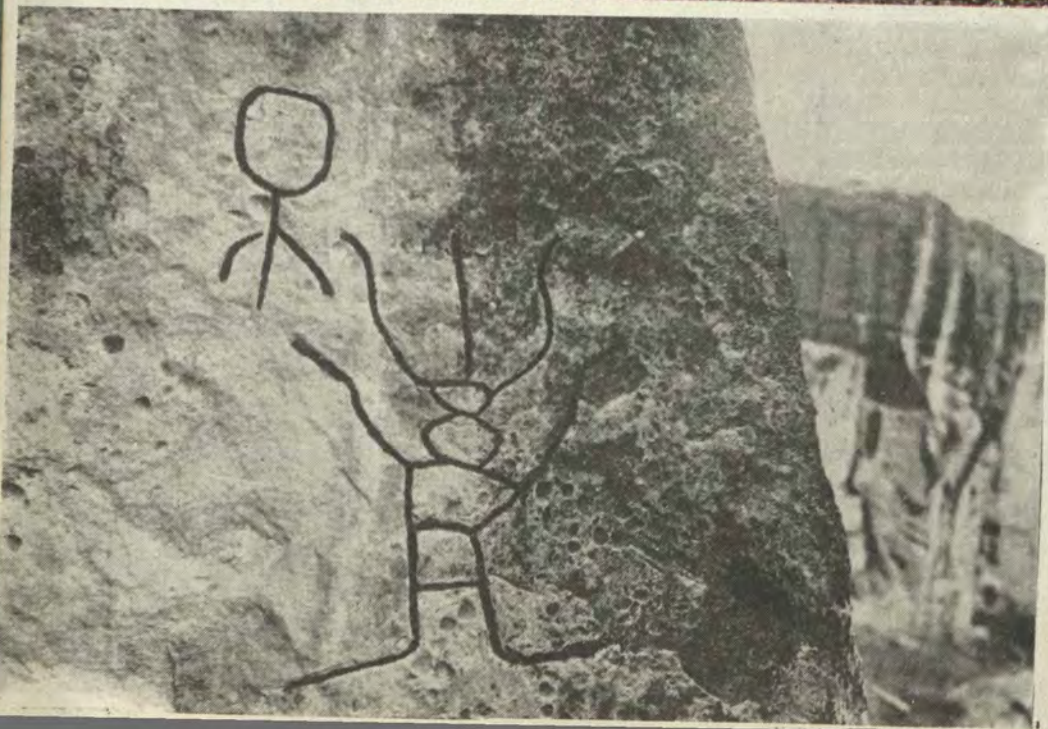

28

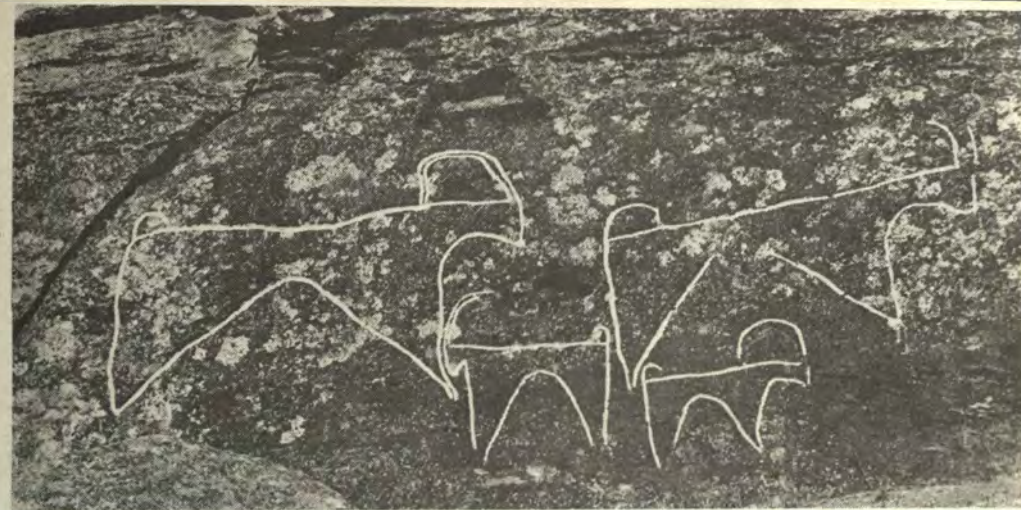

29

30

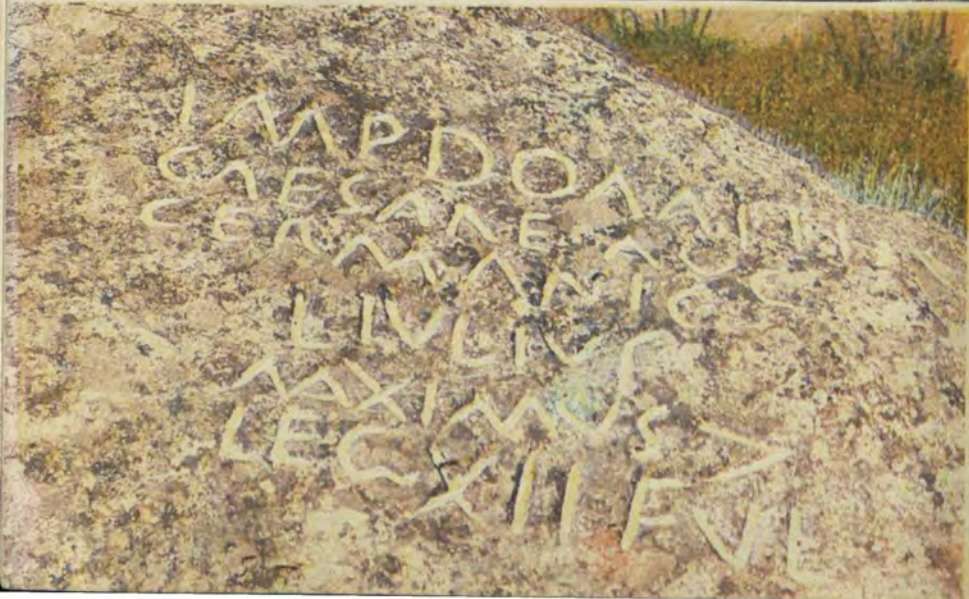
31

32

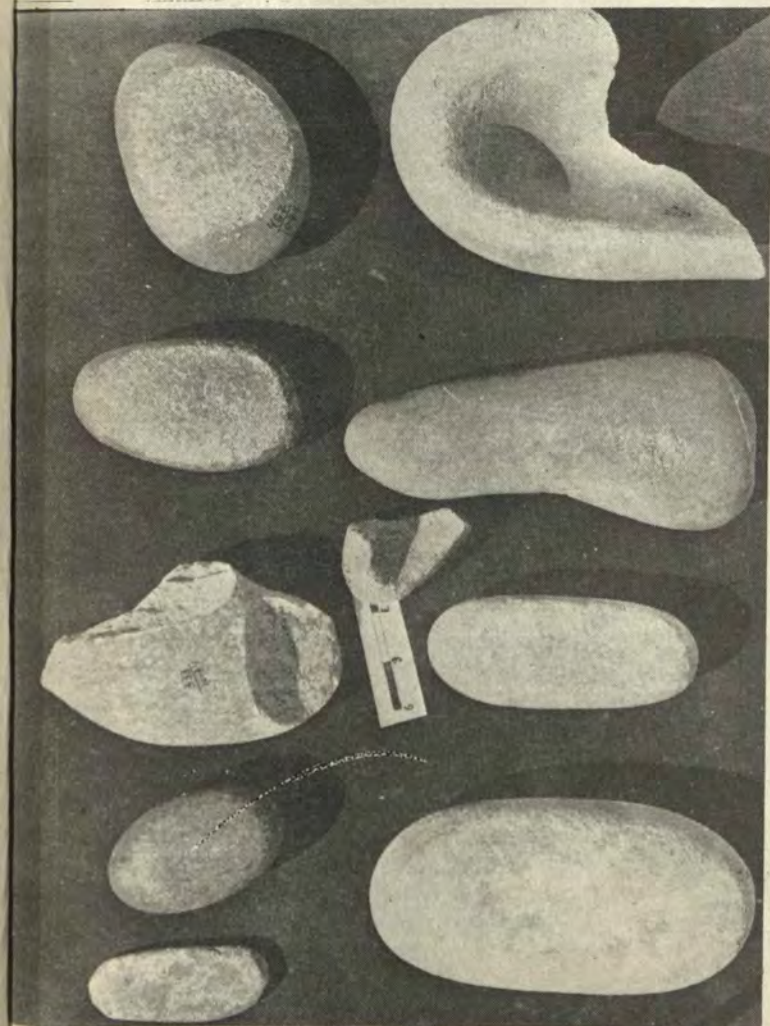

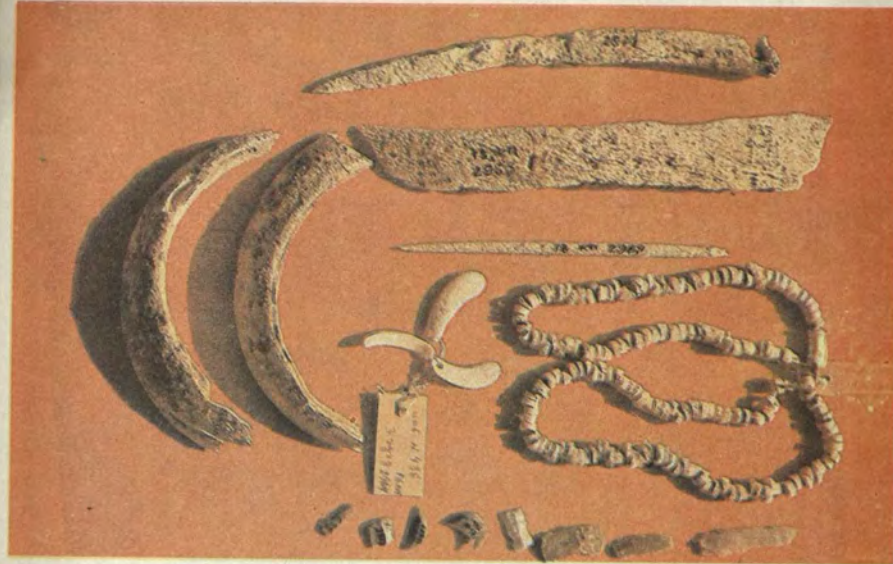
33,

34

35

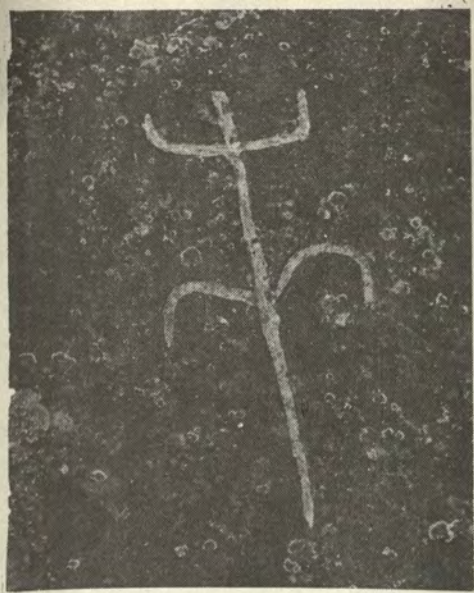
38

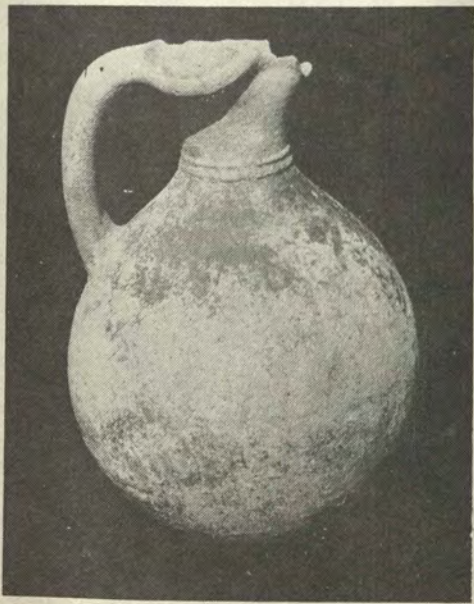
39

40

41

42

Гобустан. Фотоалбом. Б., Ишыг, 1990, 48 с.

Г 61

«Гобустан» фотоалбому ибтидаи мәдәнијәт җаратмыш өчдадларымыз, онларын дүнјакөрүшү һаггында мараглы һекајәтдир. Кениш охучу күтләси үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Гобустан Довләт Музеј — горуғунун сифариши илә нәшр олунур.

Г $\frac{4911020000}{\text{М } 654-90}$ 72—86 (дәг. пл. — 88)

85.1

ISBN 5—89650—011—4

© «Ишыг» нәшријјаты, 1990

Редакторлары *А. Гəмбəров, С. Гулијев*
Тəртибаты *Ш. Кəримовундур*
Бəдии редактору *К. Əлизадə*
Корректорлары *А. Хəлилова, Т. Һачыјева*

Јыгылмаға верилмиш 13.06.86. Чапа имзаланмиш 10.06.88. ФГ 03223. Кағыз
форматы 84 × 70 1/16. Офсет кағыз. Шəрти ч. в. 3,27. Учот. нəшр. вərəғи 3,68.
Шəрти рəнк. 6/в 13,62. Тиражы 10000. Сифариши 859. Гиймəти 70 гəп.

Азəрбајҹан ССР Дəвлəт Нəшријјат, Полиграфија вə Китаб Тичарəти Ишлəри
Комитəsi. «Ишыг» нəшријјаты. Бакы-370601, Гогол кўчəsi, 6.

26 Бакы комиссары адына мəтбəə 370005, Бакы, Əли Вəјрамов кўчəsi, 3.